

دانشنامه‌ی روستاها حریم کلانشهر مشهد

تألیف:

اشهناز بیگی بروجنی

معاونت برنامه ریزی و توسعه سرمایه انسانی شهرداری مشهد

مشهد، ۱۳۹۷

سرشناسه	: بیگی بروجنی، شهناز، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: دانشنامه روستاهای حریم کلانشهر مشهد/ تألیف شهناز بیگی بروجنی؛ [به سفارش] معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی شهرداری مشهد.
مشخصات نشر	: بروجن: آبتین‌نگار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۸۴۴ ص.: مصور (رنگی)، نقشه (رنگی)؛ ۲۲×۲۹ سم.
شابک	: 978-600-6967-69-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۸۰۸.
موضوع	: شهرها و شهرستان‌ها -- ایران -- مشهد -- حریم
موضوع	: Cities and towns -- Iran-- Tehran -- *Limits
موضوع	: روستاها -- ایران -- مشهد
موضوع	: Villages -- Iran -- Mashhad
موضوع	: جامعه‌شناسی روستایی -- ایران -- مشهد
موضوع	: Sociology, Rural -- Iran -- Mashhad
شناسه افزودن	: شهرداری مشهد. معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ب۹ الف/ HT۱۴۷
رده بندی دی‌رجی	: ۳۰۷/۷۶۰۹۵۸۲۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۰۱۷۱

معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی

شهناز بیگی بروجنی

دانشنامه روستاهای حریم کلانشهر مشهد

زیرنظر:

شه‌ریار آل شیخ؛ هدا پیروی

مشاوران علمی:

دکتر نرگس احمدی؛ دکتر کاوه سیدان؛

دکتر فارین عباس‌زاده؛ دکتر حبیب‌الله عظیمی

صفحه‌آرایی و گرافیک: علیرضا علی‌نژاد

اجرای کامپیوتری: ناهید شهباز طبری، محدثه محمدی کاردر

ناشر: آبتین‌نگار

لیتوگرافی و چاپ: نامی نقش شرق

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

چاپ اول، ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۹۶۷-۶۹-۱

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

فهرست

۱۷۸	چاهشک	۱۳	سخن نخست
۱۸۶	چاه ملا	۱۵	دیباچه
۱۹۰	چنار سوخته	۲۷	احمدآباد مقبل
۱۶۴	چهچه	۳۴	اروند
۲۰۱	چهل حجره	۳۹	اسلام آباد چهار گواره
۲۰۷	حسن آباد	۴۴	اسماعیل آباد
۲۱۱	حسن آباد گرجی	۵۲	اشکزی
۲۱۷	حسن خردو	۵۵	امرغان طوس
۲۲۴	حسن شهاب	۶۱	امیرآباد
۲۲۸	حسین آباد گوشه	۶۲	امین آباد
۲۳۳	ملوایی	۶۴	بازمرگان
۲۳۸	خا سادات	۶۵	باشریک
۲۴۳	خابه امین	۸۴	باغ شلواران
۲۴۹	خرم آباد	۸۸	باغ فراگرد
۲۵۵	خلج	۹۴	باغون آباد
۲۶۱	خلق آباد سفلی	۱۰۰	برقی
۲۶۸	خین چماقی	۱۰۴	بس ساروق
۲۷۴	درابد شاهزاده	۱۱۲	بهار
۲۸۰	دزغان	۱۱۸	پاوا
۲۸۴	دستگردان	۱۲۳	پائین ده
۲۹۴	دوست آباد	۱۲۹	پرکندآباد
۳۰۱	دوین	۱۳۶	پرمه
۳۰۸	دهرود	۱۵۱	توپ درخت
۳۱۳	دهشک	۱۵۶	جلالی
۳۱۹	ده غیبی	۱۶۱	جلالیه
۳۱۷	ده مظفر	۱۶۶	جوادیه
۳۳۰	رضویه	۱۷۲	چاه خاصه

روح آباد	۳۳۶	فاز	۵۱۶
رودخین	۳۴۲	فتح آباد یزدی ها	۵۳۴
روغن گران	۳۴۵	فرح آباد	۵۴۰
ریحان	۳۴۸	فرخ آباد	۵۴۵
زرکش	۳۵۴	فرخد	۵۵۱
زیرکن	۳۶۱	فریزی	۵۵۸
زین الدین	۳۶۶	فیانی	۵۶۵
سالار آباد	۳۷۰	فیلیان سفلی	۵۷۰
سر آسیاب بالا	۳۷۷	فیلیان قائم مقام	۵۷۵
سر آسیاب پائین	۳۸۲	قادر آباد	۵۸۰
سرو آباد	۳۸۷	قصر	۵۸۶
سلطان آباد	۳۹۳	قهقهه	۵۹۰
سنگ سیاه	۴۰۰	کارخانه خانه سازی مشهد	۵۹۵
سوران	۴۰۶	کاظم آباد	۵۹۸
سهل الدین	۴۱۴	کاظم آباد پنج شنبه	۶۰۶
شاهراه	۴۱۷	کال زرکش	۶۱۰
شاهین قلعه	۴۲۲	کج درخت	۶۱۶
شایع	۴۲۸	کریم آباد	۶۱۹
شبانکاره	۴۳۱	کشف	۶۲۷
شترک	۴۳۶	کلاته ییموری	۶۳۳
شلگرد	۴۴۲	کلاته جاپار قلعه	۶۳۷
شهر آباد	۴۴۹	کلاته نیس آباد	۶۴۱
شهرک صنعتی توس	۴۵۶	کلاته قاضی	۶۴۶
شهرک صنعتی مشهد	۴۵۹	کلاته قربان	۶۵۱
شهید کامجو	۴۶۲	کلاته محمد باقر	۶۵۵
شیر حصار	۴۶۶	کلاته نوری	۶۵۸
شیر شتر	۴۷۱	کلاکوب	۶۶۲
صید آباد	۴۷۳	کنوگرد	۶۶۷
عاشقان	۴۸۰	کورده	۶۷۱
عبدل آباد	۴۸۵	کوشک مهدی	۶۷۷
عسکریه	۴۹۱	گراب	۶۸۷
عشق آباد	۴۹۸	گرگی سفلی	۶۹۱
علی آباد	۵۰۴	گرگی علیا	۶۹۶
عوضی	۵۱۱	گرمه	۷۰۱

گزی	۷۰۶	منزل آباد	۷۷۶
گناباد	۷۱۰	مؤذنان	۷۸۳
گنبدواز	۷۱۹	ناظر آباد	۷۸۶
گوندوک	۷۲۳	ناظریه	۷۹۱
لقمانی	۷۲۸	نوجاه	۷۹۶
لک لک	۷۳۳	همت آباد	۸۰۲
لنجر	۷۳۸	گزیده منابع و مآخذ	۸۰۸
محمد آباد	۷۴۶	پیوست ها	۸۳۱
محمد آباد ایلخانی	۷۵۳	فهرست روستاهای حریم کلانشهر مشهد	۸۳۳
مرغش	۷۵۹	جمعیت روستاهای حریم مشهد در دوره ۶۶ ساله	۸۳۶
مسگران	۷۶۳	مختصات جمعیتی، فرهنگی و تاریخی	
مقصود آباد	۷۷۱	روستاهای حریم کلانشهر مشهد	۸۴۰

سخن نخست

روستاهای حریم کلانشهرها نه در قالب برنامه ریزی شهری و نه روستایی منطبق نیستند، اما در بسیاری موارد هم آیند. توسعه شهری را متأثر می سازند و هم می توانند تأثیرات جدی در تکمیل چرخه خدمات در ارتباط با شهرها داشته باشند.

وجه منفی شرایط روستاهای حریم (به طبع خاص روستاهای لبه اتصال شهری) بارانداز جمعیت مهاجر است که با ضریب رشد بیش از میانگین متوسط رشد جمعیت کشور در حال افزایش ساکنین هستند و در قالب بافت های فرسوده و مشکل ساز شهری که در گذشته سکونت گاه های روستایی بوده اند، هضم شده اند.

پدیده گسترش و اتصال روستاهای حریم متأثر از شرایط مهاجرت، نیاز به سیاست های ملی در بعد آمایش سرزمینی دارد، اما از نظر مدیریت شهری واقعیت است که می بایست با تدبیر و ارائه راهکارها و نقشه راه های مشخص نسبت به آن چاره اندیشی کرد.

ابلاغ طرح جامع جدید شهر مشهد در اواخر سال ۱۳۹۶ و افزایش گستره شهر از ۳۰۰۰۰ هکتار به ۸۶۰۰۰ هکتار، چالش های خاص خود را به همراه داشت.

هر نوع برنامه ریزی در این گستره جدید به همفکری و همراهی و همکاری دستگاه های خدمات رسان و نهادهای متولی در امر حریم نیاز دارد. برای هر نوع برنامه ریزی بعدی نیاز به شناخت و استفاده از نظرات این مجموعه هاست. هم اکنون ۱۷ سازمان و نهاد اجرایی در موضوع حریم مشهد به لحاظ کاری مرتبط هستند.

از سویی طرح های فعال در نظام روستایی مطابق بر طرح های هادی است و در نظام کل حریم تأثیر مجاورت کلانشهر، داد و ستد با شهر، ظرفیت های گردشگری شهری، توسعه صنایع و خدمات مرتبط با شهر در روستاهای حریم دیده شده است.

هر نوع سیاست گذاری در این خصوص نیازمند طرحی مورد توافق مردم و ساکنین روستاها و دستگاه های اجرایی است و با نظر به پتانسیل های اجتماعی، تاریخی، هویتی و نیازهای آتی شهری و روستایی و ابرچالش های زیستی مانند مدیریت منابع آب و خاک و محورهای برنامه های توسعه شهری قابل برنامه ریزی است.

نیاز به جمع آوری شناسنامه اولیه روستاها و شناخت پایه از آمار و اسناد مرتبط، ما را بر آن داشت که تدوین دانشنامه روستاهای حریم کلانشهر مشهد را برای اولین بار در کشور تجربه کنیم. این مجموعه حاصل تلاش یک تیم متخصص و مددکاری همه مجموعه هایی است که

اطلاعات مربوطه را در اختیار ما قرار دادند.

جهت تکمیل شناخت مراجعه به تک تک روستاها، عکس برداری، تدقیق مشخصات مکانی، ترسیم مسیر دسترسی، به اجزای اولیه دانشنامه اضافه شده است. امروزه مراجعه به نسخه کاغذی برای چنین نوع کارهای علمی از نوع دانشنامه و مرجع اطلاعات، محدودیت‌های خود را دارد. از این رو علاوه بر پایه گذاری همزمان کل مجموعه بر روی اینترنت و در دسترس عموم امکان ارتباط این نسخه کاغذی و الکترونیکی نیز دیده شده است.

مهم ترین ویژگی نسخه اینترنتی آن است که به صورت دانشنامه باز (Wiki) تدوین شده و امکان توسعه اطلاعات توسط هر کاربری را فراهم آورده است. لذا مشاوران، تحلیل گران و به طور خاص ساکنین روستاها می توانند مطالب مختلف مرتبط با روستا را در این مجموعه توسعه دهند و در اختیار عموم قرار دهند.

تدوین مجموعه‌های دانشنامه باز و توسعه آن، نیاز به عوامل دیگری در بعد اجتماعی و فرهنگی دارد که امید است مدنظر مجریان بعدی و تصمیم گیران حریم شهر مشهد باشد. در این دانشنامه به ازای هر «مدخل»، آدرس اینترنتی اطلاعات مربوط و بر روی وب نیز موجود دارد و امکان استفاده از اطلاعات بیشتر عکس‌ها و نقشه‌های با کیفیت بالاتر وجود دارد. این امکان، تحلیل گران، مشاوران و محققان و مسئولان برنامه ریز و تصمیم گیر را برای برنامه ریزی‌های بعدی کمک می کند.

این مجموعه در حالی انتشار می یابد که همکاران حوزه تحول سازمان، مراحل ایجاد دانشنامه باز، حلال مشکلات را نیز در دستور کار قرار داده اند.

از زحمات تیم ارزشمندی، به مدیریت سرکار خانم **شهناز بیگی بروجنی**؛ سرکار خانم **هدا پیروی**، مدیرکل دفتر توسعه و تحول سازمانی شهرداری مشهد، که موضوع تدوین شناسنامه محلات و روستاها را به شکل علمی و دقیق مورد توجه قرار دادند؛ سرکار خانم **هدی جاجرمی**، رئیس گروه تشکیلات و برنامه ریزی شهرداری مشهد، برای پیگیری‌ها و نظارت علمی دقیق بر جریان شکل گیری دانشنامه **مشهد**؛ سرکار خانم **کریما**، مدیرکل دفتر آمار، پژوهش و مطالعات راهبردی شهرداری مشهد، که نظام مدیریت دانش را در انتشار این دانشنامه مدنظر قرار دادند و سرکار خانم **اسماء پهلوان مقدم**، رئیس گروه راهبری مطالعات شهرداری مشهد، برای تلاش هایشان در جمع آوری نظرات و انتشار آن به شیوه دانشنامه باز سپاسگزارم.

شهریار آل شیخ

معاون برنامه ریزی و توسعه انسانی شهرداری کلاشهر مشهد